

Становище

от доц. д-р Весела Генова, Катедра „Романистика“, ФКНФ, СУ „Св. Климент
Охридски“

за научно-изследователската и преподавателската дейност на гл.ас. д-р Дария
Светлозарова Карапеткова

във връзка с конкурса за заемане на академична длъжност „доцент“ по
професионално направление 2.1. Филология (Теория и практика на превода –
италиански език), обявен в ДВ бр. 14/19.2.2016 г.

Гл.ас. д-р Дария Карапеткова е дългогодишен преподавател в Софийския университет по съвременен италиански език, теория и практика на превода, а също така, известен писмен и устен преводач от италиански език. Нейните интереси се разполагат в полето на теорията, прагматиката и практиката на превода. Дария Карапеткова кандидатства в конкурса за доцент с монографията *За превода* и 11 статии, публикувани в български и чужди научни сборници, от които 9 на български и 2 на английски език. Публикациите съответстват на профила на обявения конкурс и отразяват научните интереси на кандидатката.

Монографичният труд *За превода*, с който кандидатката участва в конкурса, се разполага в полето на преводаческата прагматика и практика и се опира най-вече, но не изключително, върху двойката италиански–български език. В труда са използвани интердисциплинарни методи, почерпени от полето на литературознанието, преводазнанието, културологията и социолингвистиката, които са приложени творчески към разглеждането на важни проблеми, несъмнено свързани с теорията на превода, но които също така са от ключова важност за неговата практика, прагматика и етика. Така този труд недвусмислено заявява и доказва своя теоретично-приложен характер. Спектърът на преводаческите проблеми, анализирани в него, е впечатляващо обхванат. Сред тях са важни въпроси като значение и динамични промени в употребите на стиловите регистри, проблематика и трудности в превода на реалии, диалекти, архаизми, бюрократизми, деепричастия, стилистично обусловени повторения и др. Специално внимание е обърнато на опасностите на буквалния превод и на превода на спонтанна устна реч. Не са оставени без внимание някои важни и значими за превода правописни, пунктуационни и транскрипционни проблеми. Съществено и новаторско е мястото, отредено на анализите на социолингвистичните измерения на превода в неговата обусловеност от социалния строй и неговия господстващ дискурс. Текстът е насочен както към специалисти, студенти и практики на превода, така и към най-широка четяща публика, което е негова несъмнена заслуга. Редица приноси в тази монография заслужават да бъдат открити и поотделно.

На първо място, тук се касае за първото цялостно изследване в България на проблеми на превода между италиански и български език, което запълва досегашната липса на подобен обзорен труд и представлява важен принос в българското

преводознавание. С това тясно се свързва и още един немаловажен принос на книгата, която представя, отново за първи път на български език и в контекста на съответните изследвани проблеми, ключовите схващания на най-видните представители на теоретичната мисъл на италианското преводознавание, които са слабо познати или съвсем непознати у нас. Тук държа да добавя, че представянето на Карапеткова не е констативно, а критично: тя мотивирано подкрепя приведените теоретични позиции или полемизира с тях, като убедително отстоява и илюстрира своите гледни точки.

Друг много ценен принос на монографичния труд откривам именно в неговото съчетано, теоретично-приложно измерение. Широкият кръг от проблеми на превода, конкретизирани в преводаческите казуси, обхванати в книгата, намират в нея не само критично теоретично осветляване, но и практически варианти и решения, анализирани въз основа на богат набор от примери. Не са много трудовете, които не само излагат теоретични проблеми на превода, но и предлагат, обсъждат и съпоставят начини за практическото им решаване. По този начин се разширяват и възможните употреби на монографията. Тя може да се използва като учебник по теория и практика на превода, и то не само между италиански и български, но и за други двойки езици. Освен това, тази монография може и би трябвало да служи и като ценно помагало за практики на превода, още повече, че немалко от практическите решения в нея също могат да бъдат пренесени и към други езикови двойки. В този смисъл монографията напълно заслужава да бъде вписана в поредицата ценни теоретично-приложни изследвания на превода, в която фигурират книги като „Непреводимото в превода“ на Влахов и Флорин и „Изкуството на превода“ на Васева, и които, макар и публикувани вече доста отдавна, продължават да са ценни и да се използват в обучението и в практиката на преводачите.

Намирам за актуални, интересни и задълбочени разсъжденията, анализите и изводите на Дария Карапеткова на базата на доброто познаване на теоретичната база, критично осмислено и приложено към богат илюстративен материал както от различни (стари и съвременни) преводи, така и от редица други, вкл. документални източници. Съчетаването на теоретични познания и практически опит от преподавателската, но и от преводаческата практика на авторката води до обосновани и интересни заключения по отделните проблеми. Специално бих искала да отбележа убедителния критичен анализ на писмения превод на разговорен устен текст, направен в глава 4 (За превода и буквализма). За него Дария Карапеткова с право се е насочила към езика на медиите в тази глава, тъй като именно там се срещат най-често и най-видимо проблеми при превода, вкл. изразяващи се в калки и буквализми.

Приветствам богатия и правилен български език на работата, който придава на изказа яснота без опростенчество. В него научната точност се съчетава с чист и изразителен изказ, а коментарите и критиките се отправят по недвусмислен, но винаги съдържан и коректен начин. Всичко това свидетелства за научната зрялост и добросъвестност на Дария Карапеткова, но също, и за нейния отличен усет и интерес към българския език. Оттук ще премина и към още един принос на монографията ѝ, който пряко се свързва с отделеното в нея внимание на развитието и тенденциите в съвременния книжовен български език. Карапеткова напълно основателно посочва, че

това развитие е обусловено от множество фактори, сред които е и преводът, и че важноста и залозите на тяхното взаимодействие не бива да се подценяват. В рамките на българското преводознание този акцент върху динамиката на отразеното в превода и повлияното от превода развитие на родния език има приносен характер.

На основата на всичко изтъкнато по-горе мога да заключа, че монографичният труд на Дария Карапеткова представлява важен принос в българското преводознание в редица важни отношения.

Представените за участие в конкурса статии на Дария Карапеткова се вписват в полето на интересите на авторката, като разработват различни теми в полето на превода. Връзките им с монографията са двупосочни: някои от тях засягат отделни аспекти на тематика, която намира своето по-широко и задълбочено развитие в монографията; други работят по въпроси, които не са намерили отражение в монографията, но са тематично и идейно свързани с нея. Така някои от статиите изследват отделни аспекти на застъпената в монографията тематика за динамиката на съвременния български книжовен език. Други задълбочават съпоставителното литературоведческо измерение, загатнато още във втората глава от монографията, като анализират конкретни тенденции в най-новата италианска литература, разгледани в светлината на превода като път към рецепцията на тази литература. Поредица от статии и рецензии запознават българския читател с интересни, но непознати италиански текстове, както и с неизвестни днес преводачи, оставили траен отпечатък в историята на превода от италиански език. В това отношение специално бих искала да отбележа нейния анализ на преводаческите бележки в качеството им на похват за направляване на рецепцията на преводния текст, представен в монографията. (Впрочем, този похват може да бъде свързан и с тематиката за принудата и дисидентството в преводната дейност, разбира се, в рамките на отделно изследване.)

Тематиката за отраженията на идеологически и тоталитарни принуди в езика и в превода е важна и все още недостатъчно разработена в българското преводознание. Карапеткова заявява своя постоянен интерес към нея, като анализира различни нейни аспекти в отделни статии (превод и идеологизиране; превод и цензура) и дообогатява изследванията си в тази област с нови аспекти, представени в монографията (превод и фашизъм/тоталитаризъм; превод на детска литература и политическа коректност).

Освен публикациите, с които кандидатства за конкурса, Дария Карапеткова е автор на голям брой статии, рецензии, доклади, различни научно-популярни публикации. Нейната богата и разнообразна научна дейност се допълва с активни участия в научни проекти: 13 проекта за тригодишния период 2012-2015 г.

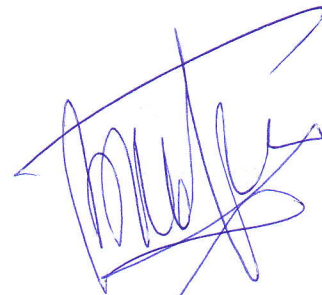
Кандидатката напълно покрива количествените и качествените изисквания за преподавателска дейност. Научните интереси на Дария Карапеткова се свързват с тематиките на успешно водените от нея курсове по теория и практика на превода в бакалавърски и магистърски програми във ФКНФ и във ФСлФ. Тези курсове се радват

на голям и траен интерес сред студентите, което намира нееднократно отражение в анкетите в рамките на атестационните процедури на преподавателите. Нещо повече, студенти, участвали под нейно ръководство и с нейно съдействие и подкрепа в студентски конференции и конкурси по превод, редовно печелят първите награди в тях – нещо, което тя от скромност не е посочила в документите по конкурса. За високото качество и широкия спектър на академичните дейности на Карапеткова свидетелства и опитът ѝ в ръководството на магистърски дипломни работи в областта на проблемите на превода (10 дипломни работи за последните три години), участието ѝ като съавтор на учебници и учебни помагала (две на брой) и не на последно място, активността ѝ като гост-преподавател в рамките на преподавателския обмен по програма „Еразъм“ от 2011 г. до днес (5 участия).

Активната преводаческа работа на кандидатката удачно се обвързва с научните и академичните ѝ интереси и изяви. Дария Карапеткова е публикувала свои преводи на 7 книги, 4 глави от книги и повече от 20 статии. Тя е и отличен устен преводач от и на италиански език. Карапеткова е член на СБП от 2011 г. и активен участник в живота на българската преводаческа общност. За преводите си е удостоявана три пъти с награди от ФСлФ, ФКНФ и СБП, а по мое мнение и доколкото познавам изявите ѝ, от скромност е спестила посочването на още получени от нея награди.

В заключение, бих искала още веднъж да заявя своята твърда убеденост в несъмнената висока стойност и научните приноси на представената научноизследователска продукция, и въз основа на цялостната академична – изследователска и преподавателска – дейност на гл. ас. д-р Дария Светлозарова Карапеткова да предложа на почитаемото научно жури тя да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“ по направление 2.1 Филология (Теория и практика на превода – италиански език).

София, 21.7.2016 г.

Доц. д-р Весела Генова